

PRESEDNIK NAPRAVIL SE VEČJI RAZDOR MED REPUBLIKANCI.

Harding je ovrzal Hughesove pridruke in Rootove nazore ter dejal, da je treba temeljito preinrediti Hughesov načrt za mednarodno sodišče.

AMERIKA SE MORA PRIDRUŽITI MEDNARODNEMU SODIŠČU, JE REKEL HARDING.

St. Louis, 21. junija. — Predsednik Harding je v svojem govoru, ki ga je imel tujak nočej in v katerem je zagovarjal ameriško pridružitve mednarodnemu sodišču, zagnal precej velik kamen v itak že jako razburkano politično lužo ter napravil še večji razdor v republikanskih vrstah.

Govor bo imel velike posledice glede prihodnjih predsednikovih stremeljenj in ugodnosti za njegovo zopetno nominacijo. Govor ne bo všeč niti tistim, ki so za mednarodno sodišče, niti tistim, ki so proti njemu.

Če so bili republikanci doslej rasepljeni v treh smereh radi vprašanja o mednarodnem sodišču, bodo sedaj razdeljeni in razdvojeni na štiri strani, ko je po vedal predsednik, kako namerna doseči odobrenje v senatu.

Predsednik je povzročil s svojim govorom nov razdor s tajnikom Hughesom, Rootom, Hooverjem in drugimi republikanci, ki žele, da naj bi stopile Združene države v ožji stik z Evropo, ki je bankrotna v političnem in moralnem oziru.

Obenem pa je odbil od sebe Wilsonove demokrate, ki so gojili upanje, da bi sprejete Hughesove predloge privedle k združitvi državne lige narodov v naročje.

Predsednik se je izrekel za temeljito preinredbo sodnega predloga, ki ga je izdelal Hughes in predložil senatu.

Dejal je, da bi bil pripravljen sprejeti vsakršni kompromis, ki je potreben, da bi bilo poravnano nesoglasje med republikanskimi senatorji.

Kar naravnost je predsednik zavrgel Hughesove pridruke ter izjavil, da bi se strinjal s drugimi štiri strojnimi pridruki, če bi zadovoljili vse tiste, ki še dvomijo o sodišču.

Predsednik ne bo pritisikal s silo na senat, niti ne pričel kakšne križarske vojne. Poizkušal pa bo spraviti svoj sodni predlog kar najhitreje pod streho ter tako zapreti vrata poizkusom, ki stremijo za tem, da bi bila ta zadeva bojno geslo v predsedniški kampanji prihodnje leto.

Predsedniku je predvsem na tem, da se Združene države vmešajo v evropske zadeve. To je odločno izjavil z naslednjimi besedami:

"Ne morem drugače. Moja duša kopni po miru. Moje srce kravi ob vojnem trpljenju. Moj duh bi rad pomagal. Moje stremeljenje je za pravičnostjo nad silo. Moje upanje je v mednarodnem sodišču. Moje misli so konkretna. Moj sklep neomajno trden."

Rudar, izgnan brez obtožbe.

Oblasti nočejo razodeti, zakaj ga deportirajo.

Pittsburgh, Pa. — (Fed. Press.) — H. C. Spisak, član rudarske unije, je bil 20. t. m. odpeljan na Ellis Island, od koder bo deportiran v Evropo. Aretiran je bil v okolici Pittsburgha 7. junija in zaprt v tujaknjaški okrajni ječi.

Uradniki zveznega justičnega departamenta in okrajni uradniki ne vedo nič o aretaciji. Ječar priznava, da je Spisak v zaporu, toda drugega ne ve. Poročevalce Federated Pressa se je obrnil na zveznega distriktnega pravdnika in ta je rekel, da bo mož deportiran; kajak, noče povedati. Naseljenjski departament noče dati nobenih informacij.

Lewis se je spravil nad napredne rudarje.

Indianapolis, Ind. — Mednarodni izvrševalni odbor rudarske unije United Mine Workers of America je 21. junija izdal okrožnico na vse krajevne unije, pozivajoč člane, da ne smejo na noben način pomagati Mednarodnemu odboru naprednih rudarjev v Pittsburghu, Pa. — Lewisov izvrševalni odbor obtožuje voditelja omenjenega gibanja naprednih rudarjev v Pennsylvaniji, da se "komunisti", ki bi radi uvedli svojo "diktaturo v rudarski uniji". Lewis grozi, da pravila rudarske unije prepovedujejo take organizacije v uniji, in poziva krajevne odbornike, naj se ravna po pravilih, to je, naj izključijo člane, ki podpirajo Mednarodni odbor naprednih rudarjev. Izvrševalni odbor poziva tudi druge strokovne unije, naj ne podpirajo pittsburskega odbora, ki je "pognanek rdeče moskovske internacionale".

Lewis se naravno boji za svojo mašino, odtod njegov strah pred naprednimi rudarji.

LEWIS IN FARRINGTON STA SE POBRATILA.

Chicago, Ill. — John L. Lewis, predsednik U. M. W. of A., in Fr. Farrington, predsednik 2. distriktne rudarske unije (Illinois), stara sovražnika, sta se 21. t. m. objela in pila bratovščino. Tako so sprožili v javnost oča Gompers, ki so bili navzoči pri ceremoniji, ko je bil pokopan tomahawk. "Med obema voditeljema je zavladala najlepša harmonija in od slej bosta korakala skupaj proti sovražnikom rudarjev," je dejal Gompers.

Kukluksi groze rudarjem.

Maskirana pošast se je naselila tudi v premogovniških kempah.

Fairmont, W. Va. — (Fed. Press.) — Ku Klux Klan v Huntingtonu, W. Va. je zagrozil vsem oddelnim zamorskim in v inozemstvu rojenim rudarjem, da bodo fajok izgnani iz naselbine, ako zastavkajo. Rudarji so zapretili družbi, da prenehajo s delom, ako kmalu ne izboljša sanitarnih razmer v naselbinah.

Kukluksi pa niso ostali samo pri grožnjah, marveč so že pričeli s terorizmom. V Middletonu in Shinstonu je že bilo nekaj slučajev, da so maskirani neznanci udri čenoči v stanovanja rudarjev, odvodili moške na plano in jih izbičali do krvi. Preiskava je došla, da so črtnje zagovarjale unijo. Mnogi klančevi so bili spoznani, toda ljudje so v takem strahu, da se ne upajo izdati njihovih imen.

Organizacija dosluženih vojakov "World War Veterans" je napovedala neizprosno boj kukluskom. Krajevna društva te organizacije vstajajo v vseh premogarskih naselbinah.

Bolgarski diktatorji diktirajo.

Zakoni Stambulskijevega režima bodo odpravljeni s kraljevim dekretom.

Sofija, Bolgarija, 22. jun. — Finančni minister nove bolgarske vlade je večerj naznanil, da se bodo vršile volitve za novo sobranje v treh mesecih, medtem pa bo kralj s posebnim dekretom spremenil Stambulskijevе volilne zakone, na podlagi katerih so dobili kmetje pri zadnjih volitvah 216 mandatov.

Trije ministri prejšnjega režima so bili večerj aretirani. To so bivši finančni minister Turnakov, bivši vojni minister Tomov in bivši železniški minister Manulov. Obtoženi so poverbe javnega denarja in drugih zločinov.

Pet milijonov delavcev brez dela v Nemčiji.

Berlin, 22. jun. — Pet milijonov delavcev prejema državno podporo za brezposelnost, kakor kaže uradna statistika. Največ brezposelnih je v okrajih na robu okupiranih pokrajin.

VROČINA IN MRAZ SE MEŠATA V AMERIKI.

V Novi Mehiki je zamrznila voda, na vzhodu je pa 68 oseb umrlo vsled vročine.

Lepa reč! V treh državah Unije je zima, v petinštidesetih pa peklenska vročina. Kaj takega še ne beležijo vremenslovci.

V Novi Mehiki je bila v četrtek slana in tak mraz, da je zamrznila voda v napajalnih velikih rančev in rančeri so morali prebiti led, predno je mogla živina piti. V pučvavi Arizone je temperatura padla na 28 stopinj nad ničlo in tropični kaktus se je tresel, kakor da piče "kimi".

Bliže nas, v Wisconsinu, je tudi bila zima. V Superioru, Wis. je toplomer kazal 40.

To je eden ekstrem. Zdaj pa pogledmo drugega.

V Chicagu in mestih na vzhodu je tako vročina, da je v zadnjih 48 urah umrlo 43 oseb, na stolpe pa leži onemoglih in bolniščah. Termometer kaže stalno 90 in celo več. V Philadelphiji kaže 100, v Poughkeepsiju, N. Y., je pa kazal v četrtek celo 103.

V New Yorku imajo 94 stopinj vročine in 14 mrtvih, v Bostonu 96, v oblijskih mestih 90 do 97, v Grand Rapidsu, Mich., pa 95.

In najhujše je, ker ti prekleteni vremenski preroki pravijo, da ne bo še tako kmalu konca navalu vročine.

Francosko-belgijska kriza.

Poincare v strahu pred novo belgijsko vlado.

Pariz, 22. jun. — Kabinetna kriza v Belgiji je zelo vznemirila francosko vlado. Kakor zdaj kaže, ne bo mogel Theunis sestaviti novega ministrstva in, če pridejo h krmilu klerikalci, ki zagovarjajo mlačjšo politiko napram Nemčiji, bo morala Francija sprejeti svoj poruharski program. Lahko se še zgodi, da Belgija popolnoma odpove sodelovanje pri okupaciji nemškega ozemlja.

Razuntega ima Poincare še drugo krizo. Stranka radikalnih socialistov (socialisti samo po imenu, drugače narodni republikanci) je pozvala svoje tri ministre, naj izstopijo iz vlade iz razloga, ker je Poincare preveč nazadnjaški in noče stopiti monarhistom na prste. Ostavka teh ministrov lahko povzroči padce vlade.

Essen, okupirana Nemčija, 22. jun. — Iz Marla poročajo, da so nemški sabotisti ubili dva belgijska vojaka in tretjega ranili. Francozi so večerj zaplenili nemške sladkorne tovarne v Frankenthalu in Offsteinu.

ŽENA IZGINILA Z DVOJKOM NA IN RADIJOVIM APARATOM.

Freeport, Ill. — Iskati so začeli mra. Otis Lutz, staro 28 let. Žena je izginila z dvojkoma, stari 1 leto, s svoje kmetije blizu Maunona, Ill. Avtomobil, arebrnina, platno, posteljno perilo, pisalni stroj in radijev aparat, vse to je tudi izginilo z njo iz hiše.

PREIZKUŠNJA AMERIŠKE SUHE POSTAVE NA ANGLEŠKI LADJI.

Angleška ladja je dospela večerj s dvema zalogama opojnih pijak v pas, kjer se velja ameriška prohibicija.

KAKOR IZGLEDA, JE TA ZADEVA MEDNARODNO VPRAŠANJE.

Washington, D. C., 21. junija. — Spor radi opojnih pijak na tujih ladjah pride ali naravnost pred kongres, ali pa zopet pred zvezno najvišje sodišče.

Če gre pred najvišje sodišče, potem obvelja pravica te vlade, da bodo smeli vladni uradniki zloniti konzularne pečate tuje vlade na ladjah v trimilijakem pasu ameriškega vodovja.

Najbrž pojke ta zadeva pred kongres, da naredi postavo, ki naj razjansi obstoječe prohibicijske postavbe, kar naj odpravi zapletitve, nastale iz konfliktov s tujimi vladam radi uveljavljanja prohibicijske postavbe na tujih ladjah.

Definitivna amer tozadevne akcije je bila obrazložena to popoln po konferenci mod tajnikom Hughesom iz državnega in tajnikom Mellonom iz finančnega departamenta.

Tega programa se bodo držali jutri zjutraj, ko dospo angleška ladja Berengarija v New York iz Anglje.

Berengarija ima na svojem grovu dva zalogi opojnih pijak. Zadosna količina za potrebe potnikov in moštva iz angleške luke do ameriškega trimilijakega pasa je tvorila eno zalogo. Druga je zapечатena. Z njo misli plovidna družba ustreči potrebam potnikov in moštva na povratku iz ameriškega trimilijakega pasa v domače luko.

Ko se bo Berengarija usidrala, bo ameriški carinski uradnik zlonil angleške pečate, zasegel pijake, ki so pod pečatom, dal ladjnemu poveljniku prejemo potrdilo ter izročil opojne pijake prohibicijskim agentom v New Yorku v varstvo.

Ladjin poveljnik bo vložil pri ameriškem carinskem uradniku protest, v katerem bo izpodbijal njegovo pravico do razpečatenja in zasebe opojnih pijak. Ta protest bo poslan finančnemu departamentu v Washington.

Ta departament bo potem najbrž izročil tisti protest državnemu departamentu, ker je ta zadeva mednarodno vprašanje. Nato bo vnanji tajnik po brzojavu povedel vsebino tega protesta predsedniku Hardingu, preden se vraca na ladjo, ki ga odpelje iz Seattle v Alasko. Kakor pričakuje finančni departament, bo predsednik odbrzojavil naročilo, naj carinski uradnik več ne lomi pečate na tujih ladjah, dokler se ne anide kongres in ne reši tega vprašanja. Kakor pravijo, ima predsednik to pravico kljub zadnji odločitvi zveznega najvišjega sodišča.

Ameriški razstavljalci v Moskvi.

International Harvester Co. bo imela največ strojev.

International Harvester Co. bo imela največ strojev.

Chicago, Ill. — (Fed. Press.) — Lastniki velikih ameriških tovarn za izdelovanje traktorjev in drugih poljedelskih strojev bodo zastopani na veliki poljedelski razstavi, ki se vrši letos v Moskvi.

Harold Ware, ki je lansko leto vodil traktorske enote v Rusijo, obiskuje zdaj ameriške tovarnarje in sklepa z njimi pogodbe za razstavo.

"Na razstavi bo prostora za tisoče in tisoče ameriških traktorjev. Vsak stroj bo tudi ročno in nročenskih bo še več. Rusija že ima za milijon dolarjev vrednosti traktorjev."

Centralna Evropa in Balkan pred razsulom.

Poročilo z Dunaja se glasi, da se Nemčija, Poljska, Čehoslovakija, Jugoslavija in Romunija pogrezajo v gospodarski kaos. V Jugoslaviji morda zagradi v par mesecih. V Parizu izklesane države so hišica iz kart, ki jo odpihne prva močna sapa.

BLJUWANJE LAVE PONEHUJE.

Poročevalce šikaške "Tribune" Raymond Fendrick je v četrtek poslal svojemu listu poročilo sledeče vsebine z Dunaja:

Dunaj, 21. jun. — (Tribune radogram.) — Hiša iz kart, katero so postavile pariške mirovne pogodbe, se vsak čas zruši, kakor poročajo dobro informirani zunanji opazovalci.

Dunajski bankir, gledajoč skozi svoje okno na kolebajoče nove države, katere so izrezali Woodrow Wilson, Georges Clemenceau in Lloyd George brez absolutnega ozira na narode in prometne ter ekonomike razmere, ki ne dal niti ene krono danes za poročilo na mirovne pogodbe — čeprav je 70,000 kron za en dolar.

Rapidno propadanje Nemčije s konsekventnim pojemanjem trgovine z njim vzhodnim sosedom pospešuje čas, ko približno vsa centralna Evropa in Balkan padeta v gospodarski kaos.

Samo za las je manjkalo, da ni Jugoslavija zadnji teden mobilizirala in invadirala Bolgarske. To bi bilo zanetilo požar od Berlina do Carigrada.

Države male entente: Rumunija, Jugoslavija in Čehoslovakija, je postavila Francija s namenom, da enoforsirajo pogodbe in strahijo Nemčijo, o kateri se domneva, da je največja sila centralne Evrope, v resnici pa je la sama sila.

Najmočnejši v mali ententi, Čehoslovakija, ima v svojih mejah več Nemcev in Slovakov kot Čehov. Slovaki sovražijo češko vlado kakor so sovražili staro vlado Avstro-Ogrske. Država danes trpi na industrijski krizi, je pa zelo bogata na pridonih zakladih. Njen notranji politični položaj je slab, zato ne more misliti na vojno s svojimi sosedi.

V Jugoslaviji je še slabše. Močnen hrvaški element nasprotuje srbski vladi v Belgradu bolj kot je kdaj nasprotoval stari avstrijski vladi. Opazovalci pričakujejo, da zagradi v tej deželi v par mesecih.

Rumunija je pogoltnila Besarabijo, Transilvanijo in Dobruško in zdaj se davi na smrt s njimi. Fridobila si je nesmrtno sovraštvo Rusije in Ogrske. Kralj Ferdinand sedi na Vulkanu.

V vsaj centralni Evropi se menja še najbolje počuti republika Avstrija, ki je dobila posojilo od Amerike in drugih sil, pa Češka, ki je prisilila vso centralno Evropo, da ji plačuje davek na premog.

Ekonomika in finančna stavba Poljske se podira rapidno kakor stavba Nemčije, za kar se mora zahvaliti gospodarski katastrofi slednje.

HITEL 40 MILJ ZA VLAKOM, DA JE VRNIL STARKI POZABLJENO DENARNICO.

Dubuque, Ia. — Postajni uradnik Michael Burns je sedel na avtomobil ter v noro nagli vožnji še o pravem času vjel vlak, na katerem se je peljala neka starka, ki je pozabila denarnico v Belleveue.

Stara ženska je kupila vozni listek v neko mesto v Nebraski na železniški postaji v Belleveue. Postajni uradnik je našel njeno denarnico, v kateri je bila velika vsota denarja, kmalu potem, ko je vlak odsopihal iz postaje.

Brzojavil je v Savanno, in Burns je v Green Islandu čul tisto brzojavko.

Uvidevši, da ne bi mogel več dobiti stärke v Savanni, in dobro vedoč, da ne obstane vlak na njegovi postaji, je naročil svojim ljudem, naj ustavijo vlak v Green Islandu. On pa je z dirjo naglice odhitel na avtomobilu v Belleveue po denarnico ter se vrnil s njo na svojo postajo še o pravem času, da je mogel starki izročiti pozabljeno denarnico.

Rim, 22. jun. — Uredno poročilo znanstvenikov se glasi, da je izbruh lave iz vulkana Etna v Siciliji dosegel višek in nevarnost, ki je pretlila mnogim drugim mestom in vasesm, je zdaj odstranjena. Istočasno pa javljajo iz Catanije, da se je na ognjeniku odprlo novo šrelo, iz katerega lije močoven tok lave proti vasi Solicchiata.

Vojaki, ki izvršujejo pomožno akcijo med neurečnim ljudstvom, gazijo do kolena v pepelu, ki je kakor smeg pokriva vsa okoliš. Strehe mnogih hiš so se udrele pod teko pepela; kar ni uničila lava, je pokončel pepel, katerega vročina je požgala žito na polju, travo in listje drevca.

Dr. Nicolosi, šupan Linguglose, je informiral vlado, da gmotna škoda znaša najmanj 70 milijonov lir. Pripravki še prihajajo. Kralj Viktor Emanuel in papež sta dala vsak 50,000 lir; italijanske občine so se zavezale pripevati tisoče. Neki italijanski list v New Yorku je kabiral 100,000 lir.

Ameriški žilčarka "Pittsburg", ki je bila v Sredozemskem morju, je večerj priplula pred Mesino in kapitan je ponudil svoje moštvo za rešino delo, če je treba. Ameriški poslanik Child je brzojavil iz Rima, da je pripravljen pozvati ameriški Rdeči križ na pomoč.

Kakor se poroča, je Mussolini odklonil vsako zunanjo pomoč, češ da bo Italija saenkrate sama skrbelo za žrtve katastrofe.

Catania, Sicilija, 22. jun. — Kakor se zli, je ognjena vihra Etna pričela ponehavati, toda lava še vedno leze v debelih curkih skozi gorske preseke v dolino. Po (Dalje na 3. strani.)

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Predsednik Harding je naredil še večji razdor med republikanci. Ameriški uradniki zagrozili s zaplembo zapечатene pijake na angleškem parniku.

Lewis, predsednik rudarske unije, je zagrozil naprednim rudarjem s izobčenjem.

Rudar deportiran iz Amerike, ne da bi se vedelo, zakaj.

Kukluksi v West Virginiji groze inozemskim rudarjem s izgonom.

Vročina in zima v Ameriki.

Inozemstvo.

Z Dunaja je prišla vest, da so centralnoevropske in balkanske države na robu gospodarskega propada.

Bolgarija odpravila zakone Stambulskijevoga režima.

Belgijska vladna kriza vznemirila Francijo.

ZA PSA DALA ŽIVLJENJE.

Muskogon, Mich. — Da bi rešila življenje svojemu psu, sta Avery Hamel in George Jones, oba stara po 12 let, skočila v petnajst ževljev globoko vodo ob mestnem obrežju. Trupli so potegnili iz vode trideset minut pozneje.

VREME.

Chicago in okolice: V nedeljo deloma jasno in vroče. Večidel južni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 92, najnižja je 78. Sonce izide ob 5:15, zaide ob 8:29.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov, po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodnina: Zedinjene države (izven Chicaga) \$5.00 na leto, \$3.00 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicaga \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za izozemstvo \$8.00.

Naslov za vas, ker ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglasu n. pr. (Junija 30-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnem potekla narodnina. Fenovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ZENA V NAJNOVEJŠEM POKLICU.

Marsikaj smo čitali o ženah, ki so si izbrale poklice, katere so opravljali izključno moške. Najnovejše in najpretnostnejše se je pa zgodilo v Chicagu. Mlada deklica je postala roparska morilka.

Mlad par — dekle in fant, mogoče mož in žena — je ustavljal Richard C. Tesmerja, ko je hotel zapeljati svoj avtomobil v garažo, da oropa njega in njegovo ženo, ki ga je spremljevala. Tesmerjeva žena je postala histerična in Tesmer ji je hotel pomagati. V tem trenutku je za mlada banditka namerila samokres na Tesmerjevo glavo in sprožila. Krogla je zadela Tesmerja v čelo in smrtno zadet se je zgrudil na tla. Na to se je mladi banditski par polastil Tesmerjevega avtomobila in zbežal. Kasneje je policija našla zapuščenim Tesmerjev avtomobil, o banditskem paru pa ni bilo ne duha.

Neki star detektiv je izjavil v pričlo dogodka, da je precej deklet, ki se družijo z banditi in pomagajo ropati pasante, vendar je to prvi dogodek, da je žena izvršila roparski umor.

Ljudje bodo zopet strmeli in vpraševali, kako je mogoče, da se je zgodilo kaj takega. Čuditi se pa ni temu dogodku prav nič. Kdor pazno opazuje človeško družbo, in prav nič iznenaden zaradi tega dogodka. Kaj pa je bilo pričakovati drugega, ako vidimo splošno pokvarjenost v človeški družbi, v kateri je sin pripravljen ogoljufati očeta, mater, brat sestro ali pa narobe samo zaradi osebnih koristi? Pokvarjena človeška družba, v kateri je najvišji cilj nagromadenje premoženja, ne more roditi drugega kot pokvarjenost. Če pojde človeška družba to pot še dalje, katero hodi zdaj, bomo doživeli še bolj presretnostne dogodke, kot da žene postajajo roparske morilke.

Nekateri bodo po tem dogodku zakričali, da je treba še ostreje postopati s hudodelci. Ali bo kaj pomagalo, ako bo človeška družba poslušala ta nasvet? Dokazi govore, da ne. V srednjem veku so na strahovit način mučili hudodelce. Hudodelcev niso odpravili, ampak so se množila po številu. Dandanes obešajo morilce, ponekje jih posade na električni stol, v nekaterih državah jim dajo na izbiro, na kakšen način se žele ločiti od tega sveta. In rezultat? Hudodelstva se množe, posebno pa umori. Samo v Chicagu je bilo od novega leta pa 6. junija ustreljenih s samokresom pet in devetdeset oseb. Kajne veliko število! In v Chicagu imajo vislice, na katere pošiljajo morilce, ki so siromašni in nimajo nikogar, da bi se zanje potegnili. Zgodilo se nekoč, da so obesili štiri revne Poljake hkratu, ki so izvršili roparski umor. Dogodki govore, da ta zgled ni prav nič učinkoval, da se roparji poboljšajo, kajti od tega časa je bilo izvršenih veliko roparskih umorov in nazadnje smo doživeli, da je še žena postala roparska morilka.

Ako se hoče znižati število hudodelstev, tedaj je treba odpraviti vzroke, ki jih povzročajo. Moralisti in reformatorji naštevajo veliko vzrokov, da se hudodelstva množe. Ali glavni vzrok ostane gospodarski sistem, ki obuja in razplamtuje v ljudeh poželenje po hitrem obogatitju in brez dela. Dokler ta vzrok postoji, bo težko znižati število hudodelstev, pa če se odpravijo vsi drugi vzroki, povzročajoči zločine.

Ljudska morala je taka, kakoršen je gospodarski sistem, v katerem živi ljudstvo. Morala se spreminja s spremembami gospodarskega sistema. V gospodarsko pravilno urejeni človeški družbi so roparski umori izključeni. Kajti če ni vzrokov za ropanje, jih je še toliko manj za roparske umore. Tako sodijo ljudje, ki so resno študirali družabne razmere in gospodarske sisteme.

Naši potomci se bodo čudili, zakaj človeška družba že ni preje spoznala teh vzrokov, ki množe in povzročajo hudodelstva, ko so vendar vzroki ležali na dlani in jih je bilo lahko zapopasti.

ZELJE SO ŽELJE IN ŽELJE OSTANEJO!

Na letnem zborovanju trgoveške zbornice Združenih držav v New Yorku so se gospodje biznismanji zopet izrekli za odprto delavnico. Svojo barvo so pokazali, ko so razpravljali o premogovi industriji.

Oč trgoveške zbornice ni bilo pričakovati kaj drugega, kajti v nji igrajo na prve gosli nasprotniki delavstva. Trgoveška zbornica je že večkrat izrekla take želje, ki se pa dozdej niso uresničile. Gospodje sami vedo, da se njih želje ne bodo uresničile. Ampak ponavljajo jih, da menda pokažejo, da se še ne mislijo podati in da se jim silne cede

po tistih davnih časih, ko delavstvo ni bilo organizirano in se je dalo izkoriščati brez godrnjanja.

Gospodje so sicer tako pametni, da vedo, da svet napreduje in ne nazaduje. Ampak v svojih željah najdejo nekakšno opojnost, ki v njih obuja vesela čustva, ker sanjajo, kako "fletno" bi bilo na svetu, ako bi bil delavec pokoren suženj in bi našel svojo največjo srečo v tem, da na tem svetu sme garati za delodajalce, da prejme za svoje garanje in trpljenje plačilo na drugem svetu.

SLIKE IZ NASELBIN.

S pota. — Zadržim sem poročal s one strani od Grand Junctiona do Leadvilla, Colo., danes pa pišem od druge strani, kjer teče okotirna železnica po velikih in strmih ridastih ovinkih. Tako velike ovinke dela proga, da bi Slovek prej prišel po bližnjici kot pa vlak po ovinkih. Proga se vije dalje in dalje v strmine čez visoke prepade, med skalnatimi teskami in navkreber, kjer je komaj prostora za ozki železniški tir. Če bi se vlak zvrnil od tam, bi tleobil v deročo vodo, ki šumi globoko v strugi enakmerno dalje. Od strugi sloni čez skalno ribiž v visokih dopasnih skorinjih iz kavčuka in ravno vleče na vrviel s trankom prijeto postrv. Junija meseca, ko sem se vozil ob teh gorskih pečinah, je bil ribiž loj odprt.

Pripeljal sem se v Gunison, Colo., mesto, kjer gleda iz razvalin več rudotoplince, ki je moralo biti svoječase precej živahno. Zednje čase so sezidali tam veliko okrajno želo. Drugih zanimivosti v mestu ni. Mesto ima lepo gorsko lego in krog mesta so razni kmetovalci, boljše rečeno živinorejci, ako pomislimo, da se v ondtih visokih gorah in gorskih planinah pase 165,000 goveje živine, koliko drobnice, pa kdove.

Bovle in Somerset sta premogarski naselbini in skozi gori do Delte so lepa polja, zlasti sadovnjaki. Kaka razlika je, če Slovek primerja to s 30 milj oddaljeno pokrajino čez hribe, kamor je mogoče le poleti, ne pa pozimi radi preobilnega snega. Crested Butte je prav v bližini večnega snega, v dolini Delte, kjer je Somerset, premogarska naselbina, pa je skoraj kot v Californiji, le da pozimi ni tam zelenja. V dolini ima zemlja šudno lastnost, da daja od sebe nekake toplote.

Romantični so ti kraji in ko se Slovek vozi tod, vidi vedno kaj novega. Tu je malo skalovja s potoki in ribicami, dalje malo ravnine. Junija, ko se sneg najbolj taja, so ravnine poplavljene in jate divjih rae preletavajo prestrežene od viškovega ropota ter se dvigajo v tropah. Rumenkjavni kosi, škoreli in druge živobarvane ptice se dvigajo v skupinah; posamezni škrganec se dviga v višino. Val ti so letoviščarji, selivci, ki jih zaman iščeš tu pozimi, v poletju pridejo s juga na sever.

V Somersetu dela do 100 Slovencev. Kaj prijazna premogarska naselbina je to. Skoro navpično mole gore v višine in ob vznožjih se pretekajo potoki, ki služijo za dobro namakanje nžinskih polj. Ali večkrat, ko se sneg v poletju nenadoma stopi v vodo, narastejo potoki v reke in odnesejo mnogo rodovitne zemlje.

Somerset in vse mesto je kompanijska last. Imajo sicer udobno dvorano, prodajalnico in druge reči, a žive vsi v kompanijskih hišah. Somerset izgleda oddaleč kot Predjama tam na tužnem Krasu, kjer se visoko nad deročo reko dviga nad skalami zgodovinski grad Erasma Predjamskega.

Malo nižje doli je mestece Bovie. To je samostojno mesto in hiše lastujejo zasebniki. Tam je tudi par slovenskih kmetovalcev in par pešarjev. Ko sem bil tam, so ravno pletli plevel iz svetilničnjaka ob hiši ter okopavali čebulo, česen in drugo. V Bovie je ena slovenska trgovina. Niže doli od Delte je še več slovenskih kmetovalcev, ki pridelujejo obilo okusnega sadja.

In po ovinkih strme železnice čez strmine sem prišel v Gunison, od tam v Crested Butte, Colo., staro slovensko naselbino. Slovenci tam imajo večinoma svoja posestva in več trgovin.

Ko sem v Gunisonu čakal na vlak, ki pelje s strašne potje v podgorsko mesto Crested Butte, sem onega večera šel mimo cerkve. V vrtecu je bil duhoven opasan s vrvo vež vozlov. S prijaznim nasmehom me povabi, češ, le pojdi, kasneje bodo vsi sedeli za sedeni. No, in šel sem v cerkev kot poredni Kazimirček, ki ga je mati prisilila v cerkev in ji je dejal, da zato pa molil ne bo. V oni

cerkvi Lutra Martina so imeli tisti večer birmo.

V lični cerkvi sem imel precej zabave. Birmo so imeli, ker je ravno škof potoval čez Gunison. Birmo je šest že odraslih deklet in dva mladeniča, pri čemur je počenjal vse druge ceremonije, le mazilih jih ni z oljem. Opazoval sem ga; iz polsake roke na glave med birmanjem. Pri mladeničih je kot v goreči molitvi med držanjem roke nad glavo birmanjem gledal proti vrvi, ali ko je birmoval dekleta od 16 do 20 let stara, je bil nekam ginjeno zagledan, ne vem, ali v krasno deviške venge na glavah, ali v neko belo pajčolan in belo obličje. Naj bo kakor hoče, imel sem zabavo v oni lični cerkvi, ki pa kljub mnenju onega duhovna ni bila prenamajna za ta večer, temveč je bilo prostora še za toliko ljudi, kot jih je bilo v cerkvi. Škof je ob priliki birme privedil krasno pridigo. Začel je: Ptice neba ne sejejo in ne sanjajo, ali nebeški vladar jih vse pashvi. Glejte lilije na polju itd. Dovojeval je, da ni za kopičiti bogastva. Povedal je več zgodb s potovanja in tudi malo udril čez milijonarje, češ, da oni ne live za Californiji blizu Los Angelesa in nekoga vprašal, kdo pa je umrl, da tako žaluje. Dobil je odgovor, da nihče. To snov je porabil, da je pripravil oženjenim družine, česar milijonarji nimajo, kvešjem po dva otroka. To je bil predmet njegove pridige. Brez otrok je rekel, da je zakon mrtev.

Onega časa, ko sem bil v Crested Butteju, sem dobil od ondtih slovenskih kmetovalcev parkrat okusnih gorskih postrvi, ki jih je mnogo v potokih 10,000 višine nad morjem. Dasi je Crested Butte do 10,000 šviljev nad morako gladino, se umakne snag nekako junija meseca s nižini, kjer stoji mesto. V začetku junija je bilo med hišami še cele kupa snega, ko pride poletje, pa je hitro vse v zelenju in cvetju.

Lansko leto je profesor višje šole v Gunisonu, Colo., poskušal na akru zemlje s sejanjem solate. Pridelal je toliko, da jo je celo en železniški voz oddal na trg. Sejal je solato meseca julija in letos, ko sem bil tam, pa je že v začetku junija prišel orati 40 akrov zemlje v bližini velikih kupov še nestopljene snega. Poskušal bo večjo arešo a solato, kajti rodovitna zemlja in visok žakni pritik delujeta, da naredi solata kot zelje trde glave. Po kmetitvah tu zraste tudi zelo redilno seno in sploh dobro uspejajo drugi pridelki kot kolerababrep, krompir, ki dobro obrodi v kratki letni dobi. Basti prične pžno, a raste hitro, tako da narava nadomesti zakasnelost po dolgem zimskem spanju.

Kakih par tisoč devljev višje gori od Crested Butteja, Colo., je mestece Florista, Colo., kjer so pred leti kopali trdi premog, onega, ki ga rabimo za pešeh za gretje. Tisti premog so čistili in mli, ostanke onega peska pa danes neka družba nalaga s parno lopato na železniške vozove v tovarne, kjer slabo zmes stikajo skupaj in ga po severnih krajih Unije kupujemo po \$16.50 do \$19 tona.

Svoječase sem bil meseca julija v Floristi, Colo. Imeli smo domačo zabavo, pri čemur smo hlastili pivo kar v snegu. Pekli smo krompir in ga zalivali z okusnim hladnim pivom. Vse naokrog je bilo v cvetju in zelenju ali nagis sprememba zraka je začela pobelila s snegom zeleno in cvetočo naravo. Pa narava je zvezetela zopet, ptice so prepevale naokrog in mali kolibrički frkali krog nas, liki bučelam obletavali cvetlice in arkali med iz njihovih dišečih brazd.

Med Floristo in Crested Buttejem je bilo nekoč udobno mesto Berning, Colo., kjer so kopali arebro, dokler mu ni padla cena v letu 1892. Sedaj pa stoji mesto z lepo zidano cerkvijo, sodnjakim in šolskim ter raznimi drugimi poslopji, čisto prazno. Poslopja so zapuščena in sove ter dirje zverzi prebivajo tam. V mnogih krajih se dobi udobna hiša s vsimi pravicaми in lastnje je lahko, kdor plača zastale davke. Take hiše

še dobe sedaj v Aspeni in Leadvilla, Colo.

Tako sem opisal del goratega Colorada ter onega dne prišel v največjo slovensko naselbino v Colorado — Pueblo. Bil sem pri rojaku, ki mi je imel nekaj prav važnega za povedati iz Kalifornije. Ko sva bila v precej živih pomenkih iz Kalifornije — on je imel nekaj kalifornijske zgodovine doma in jaz sem prinesel iz Kalifornije — je kot med kako drugo družbo tudi prišlo do nesoglasja. Znani stari Grovčan Jure Thomas, pl. Železnjak me je iz nerazumljivega mi vzroka nahrullil "Ti si pisal v brezversni list, da so iz mene v bojniški pum-pali munšajn." Povedal sem mu, da laže ter da se mi ne zdi vredno niti svindnika rabiti za kaj takega. Nahrullil me je z vsakovrtnimi imeni in lašnjevimi natocevanji. Pojasnil sem mu, da nikdar nisem čez njega pisal niti ške in da bom sedaj to omenil, da mu vsak šasnik lahko naznani, da je to resnica. Čez njega nisem pisal tudi v G. S., v katerem listu še ni bil noben moj dopis, ne v kakem drugem listu napisal le eno ško proti njemu. To, kar sedaj pišem, sem mu obljubil, da storim od napada meseca junija, 1923.

Tudi čez "Prosveto" je precej zabaval, pa sem mu rekel, da "Prosveto" je glasilo S. N. P. J., še ima kaj z njo, naj se torej kaj tje obrne na uredništvo, kjer bo izvedel, da kar jaz pišem v "Prosveto", se vedno podpisem s polnim in pravim imenom. — Matije Pogorelec.

Great Falls, Mont. — Neareča se je prigodila dne 15. junija na Sticketu v premogorovu. Utrgala se je plast kamenja in podšla premogarja Mat Rokija in Antona Franetiha. Prvi je bil rodom Fince, drugi pa naš rojak, doma iz Postojne na Notranjskem. Bil je oženjen in zapuša šeno ter dva nedorasla otroka. Anton Franetihe je bil član SNPJ. in je pristopil k društvu "Narodni bratje", št. 202 dne 25. junija 1919. Pri tem društvu je bil do 25. januarja, t. l. in potem prestopil k društvu "Veseli Slovenci", šte. 454, katero ga je tudi spremlilo k sednjemu poštku. Pogreb se je vršil dne 17. junija ob treh popoldne po katoliškem obredu.

Brat Franetihe je bil zelo priljubljen med članstvom in drugim narodom, kar se je tudi videlo dne 17. junija pri pogrebu. Članstvo mu je po svoji najboljši moči izkazalo zadnjo čast, zavedačo se, da je z njim društvu izgubilo dobrega brata, katerega bo težko pogrešalo. Pomoči pač ni, kajti kapitalisti ne gledajo na človeška življenja, ampak na svoje šepo, da si jih polnijo na škodo in žalost drugih.

Brat Franetihe je delal pred več leti pri rudotoplincu in si prihranil nekaj denarja. Vzel je "homestead", želel, da mu bo na farmi boljše ter bo sam svoj gospodar, da mu ne bo treba več poslušati parnih piščalk in bo delal, kadar ga bo volja. Usoda pa je hotela drugače, kajti godilo se mu je tako kot mnogim drugim rojakom. Letine so bile suhe in ničesar se ni pridelalo. Bil je primoran kmetovanje opustiti in se podati v premogorovo. Leta 1919 je začel delati v rudniku na Sticketu in delal do 14. junija, ko je opravil poslednje delo za ničevrdni svet. Prenehal je biti suženj kapitalistom.

Počivaj v miru, dragi naš brat Tony, mi te ne bomo pozabili, ki si dal svoje življenje za ničevrdni kapitalistični sistem, ampak gledali bomo, da bomo izboljšali ta družabni "red", da ne bo treba za par grošev tvegati človeku življenja. Tvoji bratje in sestre bomo tudi nudili pomoč sirotam, ki si jih zapustil, kar smo ti obljubili takrat, ko si se z nami pobratil. Bratska ljubezen bo živela med nami do groba.

Z bratskim pozdravom! — J. Ponikvar.

Is okolice Finleyvilla, Pa. — Oglasi se moram, da jezik ne zaostane, ter ne bodo rojaki mislili, da smo finleyvillski baroni še dobili kako fárovsko kuharžo, čeprav bi jo bilo lahko, ker tukajjaj imajo dušni pastir ima kar dve. Kar z obema se spravi podnoč na gugalnico, kjer se mož zabava. Malo po strani ga pogledam, ko pridem ves izmučen in otrpel iz zadnhle jame. Tedaj komaj čakam, da se osnem in pokrepčam kolodce, on pa lepo počiva s svojima kuharicama v hladu, truden od počivanja. Vsi skupaj se kar naprej delajo račune, koliko bo copakov, ki jih pričakujejo v so-

razmerju s številom oseb, ki pridejo v bram.

Kot se bliži, so zdaj začeli dušni pastirji prodajati svete zakramente kar po \$25. V Chicagu so imeli birmo pred par tedni in neka žena z dvema sinovoma je prošila župnika, da bi dovolil, da bi kar oba hkratu lahko šla k birmi, da se tako reči velike sitnosti. Sveti moš se je skliceval na to, da je mlajši še premlad, a žena je le prošila in ko ga ni nehala nadlegovati, je rekel: "Well, če plašate \$50, pa bom urediti, da bo za mlajši lahko šel k birmi." Zašudena žena je rekla, da ni vedela, da so zakramenti na prodaj in še celo tako dragi. Pa je že tako res, na ta način flikajo fariske bisage. Je paš biznes, saj danes imajo biznes še z vsako rečjo. Kot ti kupujejo z zakramenti, tako njih drugi bratci barantajo z "Materjo božjo" iz 13. stoletja. Samo da je kšeft.

Tako je pošetje kazimirjevcev. Čudno je le, da se njih pristaši tako pustijo vleči za nos. Pravi je jim, da gre darovani denar v čast boga in svetnikov. Pod to pretvezo spravljivi denar od nevednešev pa spravijo kuharice, in svetniki naj se obrijajo pod nosom za sanje nabrane darove. To mislim, da je nekaj takega, kot če bi kupil delnice zlatih rudnikov brez zlata. Morda bi bilo to slednje še boljše kot pa dati črnoknječm.

O delavskih razmerah ne bom omenjal mnogo; se ne splača. Ponekod je dela po tri dni v tednu, drugod pa vsaki dan. Tako je, da se bolj po beraško preživljamo. Upajmo, da bo enkrat boljše tudi za delavca, kot je sedaj, saj vsaki reči je enkrat konec. Tako upajmo, da bodo prešle tudi šušelke in mršes, ki se razpasuje vedno bolj. Našečajmo se, da se bo delavstvo enkrat naveličalo kapitalističnega sistema. Zatorej delavci, dajmo si roke in delujmo skupno, da se enkrat za vselej iznebimo suženjstva. Ne dajmo se več voditi za nos, pater Kazimir na 22. cesti pa naj še vodi svoje ovčice, tudi njemu bodo enkrat zapeli slovo. — Frank Pernishek.

Fašistovski volilni zakon.

Najčudnejši "volilni" zakon, kar jih je še bilo na svetu, je zadnje dni predložila parlamentu fašistovska vlada Italije. To je zakon, ki že vnaprej zagotavlja fašistom zmago pri vsakih volitvah.

Sicer so fašisti že tako vajeni "volilnih zmag", da sploh ni več volitev v Italiji, iz katerih bi ne izšli kot "zmagovalci". Bilo je to pri mnogih občinskih volitvah. Kako so fašisti zmagali? Na ta način, da so vpeljali javne volitve, in kdor ni prišel voliti in če ni volil fašistovskih kandidatov, je bilo njegovo ime nabit na javni tabeli. To pomeni, da je bil doletični volilec lahko vsak čas napačen in za kazen je moral izpiti pol litra ricinusovega olja.

Toda Mussolini ne pričakuje, da bi ricinusovo olje prineslo zmago tudi pri splošnih volitvah, zato si je izmislil nov način.

Volilni zakon, ki so ga predložili fašisti, odpravlja sedanji proporni sistem in določa "sistem nove večine". Tista kandidatska listina, ki prejme največ glasov, dobi dve tretjini mandatov v italijanski zbornici! Ostala tretjina mandatov se pa porazdeli proporcno med druge stranke. Fašisti torej priznavajo proporce nasprotnikom, ne pa zase. Sedanja volilna okrožja se odpravijo in cela Italija bo eno samo okrožje. Ako dobe fašisti le en glas večine, dobe dve tretjini mandatov.

Nasprotne stranke, posebno katoličani in socialisti so zagnali močan vihar protesta, ali Mussolini hladno odgovarja, da mora biti zakon sprejet v parlamentu; če ne bo sprejet v parlamentu, bo sprejet izven parlamenta s kraljevim dekretom. Fašistovska diktatura je zdaj popolna — ampak za koliko časa?

PIŠMA NA POŠTI

V Chicagu imajo slednji rojaki: Maks Kaplan, št. 940, Martin Kroselj, št. 948; Viktorij Margovich, št. 958, Martin Tinka, št. 960, Mato Rahnkovic, št. 970, Roko Resich, št. 971, Rok Valentinovic, št. 986, Petar Zelovic, št. 997, Jakob Baglič, šte. 982, in Anton Ziba, šte. 999. Pišma dobitne na glavni pošti v važi z Adams ceste. Poleg tekoče številke povejte kraj, odkod pišmo pričakujete.

Delavski list je sila, s katero računava vaš nasprotnik.

Farmerji lahko kupijo Armourjevo žitno kompanijo.

Pogajanja, ki strome za tem, da bi prišla Armourjeva žitna družba kmetom v roke, so prišla na dan sredi tega tedna.

BOGATI ARMOUR NI HOTEL IZPRAVNA NIČESAR SLIŠATI O TEM NAČRTU.

Chicago, Ill. — Sredi tega tedna je prišlo na dan, da se vrše za Armourjem pogajanja, ki strome za tem, da bi prišla Armourjeva žitna kompanija kmetom za kooperativni podlagi v roke. S tem nakupom bi bilo kmetom se jo veliko pomagano. Kolikor je daleč znanega in priznanega, so pogajanja še tako daleč, da sta Ogden Armour, ki je predsednik Armourjeve tvrčke, in pa George E. Marcy, ki je predsednik žitne kompanije, odobrila splošni načrt.

Newyorški finančnik Bernard M. Baruch, ki je igral veliko vlogo za časa Wilsonove administracije, je prvi razodel nekaj podatkov o teh pogajanjih. Dal je objaviti v New Yorku dopisovanje, v katerem se peča s predlaganim nakupom Armourjeve žitne kompanije, ter povedal nekaj podrobnosti o konferencah, ki so se vršile med Armourjem, Marcyjem in njim samim.

Baruchova poročila je potrdil Marcy v sredo v Chicagu. A pri tem je pa še, da so pogajanja dalj, kakor pa pravi Baruch v svojih tozadevnih poročilih.

Kakor pravi Baruch, ni hotel Armour izprava ničesar slišati o načrtu, ki mu ga je predložil Baruch. Ko mu pa je prigovarjal in prigovarjal ter dejal, da bo njemu in njegovemu očetu v veliko čast in trajen spomenik, če bi prišla njegova žitna družba kmetom v roke, se je šel dal pregovoriti ter izpuščati v tozadevni pogovor.

Potem je bil dostopnejši, je rekel Baruch. "Nisem sicer docela uverjen, ali mislim pa, da bi se dalo sedaj doseči, za čemer streme poljedelci po celem deželi. Armour mi je dejal, naj se obrnem v tej zadevi do Marcyja, ki je največji žitni trgovec na svetu. In zdaj se mi, da je Marcy za to idejo.

Baruch je potem povedal, da nima naloga kupiti Armourjeve žitne družbe. Po njegovem mnenju bi bilo dobro, če bi kmetje kupili tiesto podjetje. Če bi se združile organizacije, kakor je n. pr. ona pod imenom "Ameriški žitni poljedelci" in druge, bi bilo lahko izvesti njegov načrt.

Kmetje bi potem dobivali več za svoje žito, a odjemalci moka pa bi manj plačevali za svoj kruh. "Pomislite, kakšnega pomena bi bilo to za kmeta," je dejal Baruch v nekem pismu do nekoga odličnega poljedelkega senatorja.

"Kmetje bi potem imeli praktično organizacijo s praktičnimi možni na čelu, ki bi vedeli, kaj je treba storiti. Takšna organizacija bi trgovala samo z žitom. "Gotovo številni kmetovi bi moralo podpisati zadostno vsoto za prvo delno odplačilo. Ostanek bi se izplačeval iz dohodkov. Kmetje, ki bi vložili denar za prvo odplačilo, bi prejeli obresti, dokler bi ne bila izplačena kupnina iz čistih dobičkov."

JEKLARJI PRIČELI GIBANJE ZA OSEMURNI DELAVNIK.

Chicago, Ill. — Da bo odpravljen dvanaajsturni delavnik po jeklarnah v tej deželi, je pričel izvrševalni odbor narodnih in mednarodnih unij v jeklarski industriji kampanjo, ki stremi za organiziranjem vseh 500.000 delavcev po jeklarnah.

Unijski uradniki nameravajo potem zahtevati osemurni delavnik, in če bi ne bilo ustručeno tej zahtevi, bodo pa napovedali splošno stavko.

Iz delavskega sveta. (Federated Press.)

Pol milijona delavcev manjka? Zvezna delovna posredovalnica v Washingtonu poroča, da v tovarnah na železnice in na farmah primanjkuje 600.000 delavcev. Armada 5.375.000 brezposelnih delavcev iz leta 1921. je baje popolnoma izginila.

Rudarji v silih rudnikih v Grass Valley, Cal., so dobili 50 centov dnevnega medznega povška. Okrog 1500 rudarjev je deležnih.

KAKO SE IMAJO NA CONEY ISLANDU.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Najpopularnejše newyorško izemalno mamilo je paš Coney Island. Ljudje, ki imajo besedo pri tem pretrano dragem zabavišču, si polnijo žepa, če je kaj. Občinstvo pa je tako neumno, da jim daje potuho v tem neščednem delu. In to izemalno mamilo se je letos dvignilo na višek splošne "spodobnosti".

Coney Island je postal tako strašno lep in pobožen pa aramejljiv, da se je prepovedano kopati na obali ženskam, ki nimajo nogavic na nogah. (Veste, kopalnišča posojajo takšne nogavice za slano najemnino).

Da je ta "spodobnost" tega kraja še bolj poudarjena, prime policija vsako osebo, ki si upa hoditi po nekakšnem lesenem hodniku v kopalni opravi.

Zadnje nedeljo je bilo iz tega vzroka aretiranih deset oseb in kaznovanih z denarno globo. Ali več kakor šestdeset kopajoščih se deklet je paradiralo po tistem hodniku brez nogavic in v kar najskopejši kopalni obleki, pa jih ni nihče nadlegoval. Policija je bila zelo uljudna do njih.

BIVŠI ANGLEŠKI VOHUN JE LAJNJEVEO.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Bivši angleški vohun, ki je pred kratkim povedal čikaški trgovski zbornici, da je bil večji del sklada, ki so ga nabrali Prijatelji sovjetske Rusije za odpomoč ruski lakoti, porabljen za rusko armado, je "čisto navaden lajnjevec", kakor poročajo uradniki organizacije "Prijatelji sovjetske Rusije".

"Tisti človek je lajnjevec", pravi poročilo napadene organizacije, "zakaj, ta organizacija ni poslala v Rusijo nobene takšne vsote (\$1.500.000). Rdeča armada ni samo tistega denarja, ki ji je bil poslan iz te dežele za lastno uporabo, poslala tistim, ki so trpeli vlad lakote, nego je tudi dala iz lastnega žepa veliko denarnih prispevkov za odpomoč tistim nebrečnim Rusom, ki so trpeli lakote in pomanjkanje. Ruski vojski so zdržavali več kakor 25.000 ruskih sirot."

OPOROKA PROTI VELIKIM VISOKIM ŠOLAM.

Buffalo, N. Y. — Kakor se glasi oporoška njegova očeta, ne smeta George, star 19 let, in Daniela, star 15 let, na kako veliko visoko šolo. Na zapuščeniki rači pravi je bila prečitana oporoška Daniela Pierca, ki je bil oče obeh delavcev nobenega upanja na odpomoč, če se delavstvo ne organizira," je dejal George.

Denar Brookhart v Carigradu. Carigrad, 22. jun. — Ameriški tenator Brookhart je danes dopel sem iz Moskve. Potoval je čez Odso. Od tu pojde čez Rumunijo in Ogrsko na Dunaj.

Thompson je možki z žensko dušo, pravi zdravnik.

Chicago, Ill. — Kakor se o sedenjanju preiskave doglaja, je osumljena morilka bogatega Tesmerja vendarle možki.

Westfall je l. 1870. objavil podobno zgodbo o "moškem z žensko dušo". Fred Thompson (osumljena morilka ali morilec) je nosil žensko obleko od 10. leta svoje starosti. Navzel se je ženskega obnašanja in razpoložbe skozi nadaljnje življenje. Njegove navade in razvade so popolnoma ženske. Glas je ženski, mehki in vsočen.

Če bi mu ne rastle brada, ki se sedaj, ko se je več dni ni obril, posebno razločno prikazuje na obrazu, bi nihče ne mogel dvomiti po vnanjosti o tem, da je ženska. Fred si je pustil dolge lase, ki so škodrali. Njegova lica so dobila popolnoma žensko vnanjost.

Dr. Lydston in dr. Kirenan sta napisala več knjig o tem predmetu ter dejala, da je to naravna napaka. Znanstveniku, ki se peča s zadevami človeškega zaplojenja, ni to velika uganka — ženska duša v moškem telesu in narobe.

"Kar me je zelo presenetilo," piše dr. Briggs, je to, da je Thompson tako neznanako rad v ženski obleki. Če bi bil navaden našeljenec, bi se zelo rad iznebil obleke, ki je sbrudila toliko gorčenja in zasmeha. Ko so mu zagrožile oblasti, da se bo moral preobčiti v moško obleko, se je razjokal prav iz arca in prav po žensko.

V vseh svojih odgovorih se je jezal, kakor da bi bil ženska. Razne majhne reči so razodevale žensko dušo v njem. Zardevanje ob raznih vprašanjih so ženske posebnosti, ne pa moške. "Fred mi je povedal, da je rad šival, kvačkal in pletel. Rad ima otroke. Zelo ga veselji, če so zadovoljni, srečni in zdravi. Kačarkoli je kaj storil zanje, je bil zelo srečen.

BLJUVANJE ETNE POMEHUJE.

(Nadaljevanje s prvč strani.) nekod je lava dosegla ravnino, kjer se počasi nastavlja. Ozračje okrog ognjenika je na milje pomčano s pepelom in žveplenim amfodom. Etna je docela zakrita z gostimi, črnimi oblaki dima, ki se vane iz žrela. Grmeče razstrelbe v kraterjih se ponavljajo.

Prebivalci so še vedno histerični. Vojski, ki so izkopal globoke jake naokoli mesta Linguaglosse, po katerih se je razlila lava, so deloma rešili mesto. Prebivalci pa pripisujejo to rešitev svetu Egidiju, čigar soho so bili postavili na prostem in je obšipali z molitvami in darili. Ta Egidij je povzročil celo izgrede med fanatičnimi kmeti. Prebivalci Castigliona, katerih bivališča so bila deloma že uničena; so pridili v Linguaglosse in zahtevali kip sv. Egidija zase, češ da hočejo tudi oni biti delcih pomoči od svetnika. Toda kmetje niso hoteli dati sohe slepa, naker se je vnel boj, posebno ženske so bile kakor diyje. Fašistovski vojski so morali narediti mir.

Vojski poveljniki so se pritožili, da se kmetje v nekaterih krajih nočejo ganič z mesta, češ naj jih zalije lava, ako je tako bojska volja, drugače pa čakajo, da jih reši sveti Egidij, ne pa kaka vojska. Duhovniki, namesto da bi podučili ljudi, jih pa še bolj podpihujejo k praznovanju. Neki duhoven je nosil "čudodelno palico", katera je baje enkrat prej ustavila lavo, da ni šla dalje. Duhoven je zapiščal palico v zemljo in ljudje so pobožno šakali čudeža, ki pa ni hotel priti. Val lave je lezel dalje, in duhoven je moral premakniti "aveto palico", da ni sgorela.

UNJSKI ODVETNIK EVGEN CLIFFORD UMRL.

Chicago, Ill. — Odvetnik Evgen Clifford, ki je bil v svojem pokliuč več kakor štirideset let v Chicagu, je umrl v sredo na svojem domu v Elgin, Ill. Star je bil 75 let. Clifford je bil generalni pravni svetovalec tobačne mednarodne in pekovske mednarodne unije v Ameriki. Njega so smatrali za enega najboljših unjskih odvetnikov v deželi.

Borba proti krompirju. (Jugoslavanski oddelček FLIR.)

Kaj bi dandanes storili brez krompirja? Nihče ni tak revež, da bi si ga lahko ne privoščil. Nihče ni tako bogat, da bi se predrazil zaneti ga. Ako bi vsa krompirjeva zelišča v Evropi nenkrat pomrla in bi ne bilo mogoče nadomestiti jih, bi velik del ljudstva sastradal, umri od lakote ali pa bi se moral izseliti.

In vendarle, ko so vpeljali krompir v Evropo, so se ljudje upirali proti njemu, kot da bi bil pravcata kuga. Na kuge so bili ljudje še navajeni in so jih smatrali za pravično kazen božjo radi grehov, ali krompir, ta novo-dolji priseljence iz ameriškega divjega šapada, je bil nekaj novega in raditega nekaj, česar se je treba bati.

Sir Francis Drake je baje prvi prinesel krompir na Angleško l. 1586; brčkone je tekem ene izmed svojih pustolovščin na morju pokradel ono šudno gomolje iz kake oplenjene španske ladje skupaj z drugim manj dragocenim plenom, zlatom in dragulji. Na vsak način mu Nemci sami pripisujejo očetovstvo krompirja v Evropi in so mu l. 1854 postavili spomenik v Offenbuhu in so l. 1916 s posebno spominako medaljo proslavili tega angleškega admirala, ko je onega leta isredno dobra letna krompirja omogočila nadaljevanje vojne.

Ali vsa taka pošlaščenja prihajajo vedno po poljevi poti. Treba je sto in več let, predno je ljudem šlo v glavo, da je krompir dober za njihovo hrano. Dajali so ga praščem in govedu v krmo. Živina je paš le živina in nima predsodkov kot razumna človeška bitja; zato je bil krompir živini takoj všeč.

Nemci so začeli pitati s krompirjem tudi svoje vojne ujetnike. Tako se je zgodilo, da se je nahajal kot ujetnik na Nemškem neki francoski kemičar, s imenom Parmentier. Bil je pet let v nemškem ujetništvu, in njegova hrana je obstajala večinoma iz krompirja. Človek bi smil, da se mu je krompir zagabil do dobra. Mesto tega je Parmentier, čim se je povrnil na Francoško, postal apostelj krompirja, vsposodbaje svoje rojake, naj sadijo krompir, češ da to zelišče ugodno nuditi za silo dobrodošlo nadomestilo za običajno hrano. Francozi so pa tedaj rajši stradali nego bi jedli krompir. Končno pa je Parmentier pregovoril kralja in kraljico, da sta pokušala krompir in se oklečala s kôpkom krompirjevega evčanja. Ko je ljudstvo videlo, da ni krompir zastrupil kralja in kraljice, so je toliko udalo, da je prevzelo krompirjevega semena za poskušnjo.

L. 1728 je bil napravljen prvi poskus, da se vpedje krompir na Skotsko. Ali duhovni s priščne so začeli udrihati po tej brezbojni novotariji. Obojali so krompir iz dveh popolnoma protislovnih razlogov; na eni strani so propovedovali, da krompir ni omenjen v svetem pismu in da raditega ni pripraven za kristjane, na drugi strani so pa trdili, da je ravno krompir oni prepovedani sad, ki je provzročil Adamov greh. Krompir je bil tudi obrekan kot prevzročitelj gobove bolezni in mrz lice.

Na Angleškem se je kraljeva družba prizadevala za obdelovanje krompirja. To prizadevanje pa je bilo osumljeno kot zarota kapitalistov v zatiranje revežev. Tedanji delavski voditelj, William Corbett, je vzkljknil: "V zadnjem času je nastala moda, da se povečevajo kreposti krompirja, ravno tako kot je postalo moderno obdudovanje Miliona ali Shakespeara. In pozval je delavce, naj se ne pustijo zapeljati, da bi jedli tako krmo za živino.

Na Nemškem je Amerikane Benjamin Thompson, ki je na Bavarskem postal grof Rumford, sklenil ssteti mesto Monakovo od vseh beraščev. Ko jih je ulovil, jih je moral prehraniti na kak način in, ker se je bavil z znanostjo prehrane, je sklenil, da je krompirjeva juha najbolj redilna hrana in najbolj poceni, kar jih je mogel najti. Moral pa je vtihotapiti krompir skrivaj v kuhinjo, kajti drugače bi bili berači v uboščni zadrževalni in stradanjem.

In tako se je zgodilo, da vsled prizadevanja znanstvenikov, delavnikov, kraljev in nekaterih delekvidnih ljudi in neprostovalnje pomoči, ki so jih dobivali od vojnih ujetnikov, beraščev in — praščev, je svet postal deščien neprečeljive dobrote — krompirja. Bogva, ali se ljudstvo dandanes ne bori proti neki novotariji, ravno tako trmasto in bedasto, kot so se naši predniki borili proti krompirju.

Slovenska Narodna Podperna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Inharp. 17. junija 1907 v drštavi Illinois.

GLAVNI STAN: 2687-89 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calmar, podpredsednik Andrew Vidlich, R. F. D. 7, Box 51, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Josa Zavertnik, upravitelj glasila Filip Gediha.

FOTOTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenkhar, Box 376, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 879, Ely, Minn., John Tordell, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gerich, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2687-89 So. Lawndale Av., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Josa Ambrošič, Box 286, Moon, Run, Pa., John Groczič, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Selar, Box 104, Grass, Kans., na jugozapad; Blas Novak, Box 108, Ely, Minn., na severozapad; Mike Zagel, 2453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaltz, predsednik, 3639 W. Hay St., Chicago, Ill., Frank Sumbak, 5300 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 2404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Zdravitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

John Owen, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Jos. Štub, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kara, 6223 St. Clair Av., Cleveland, O.

POŠTNI—Korespondence z gl. odborom, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predhodnika so naslovno: Predsedništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODOPRE SE NASLOVE: Bolniška tajništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in Jednote vsebujejo so naslove: Tajništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNIŠKIM POSLO se pošljejo na naslove: Blagajništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prišlebe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Frank Zaltz, predsednik nadzornega odbora, 4148 So. East Ave., Chicago, Ill.

Vsi prisilji za gl. poslovalni odbor se naj pošljejo na naslove: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, nanašanja, oglasi, naročila in spisi vse nar in v srski s glasilom Jednota, naj se pošljejo na naslove: "Prosveta", 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Dunaj in Belgrad.

Dandanes se pri nas veliko govori in piše o svobodi oziroma o svoboženju izpod tujeja jarma in izpod hlapčevanja tujcem. Svoboda in naše osvoboženje pa pripisuje današnja zgodovina zmagi srbskega orožja in zato nam slasti naši slovenski "ujedinjenci" vedno in vedno pripravajo, naj bomo srbskemu orožju hvaleščni.

Na prvi pogled izgleda stvar resnična in točna. Če pa pogledamo sliki Dunaja in Belgrada nekoliko bližje, vidimo končno le neko veliko podobnost. Na Dunaju je vladal avstrijski cesar. Njegova moč je bila velika in to, kar so rekli in sklenili na dvoru, je nekaj zaveljalo. V Belgradu vladal kralj. Nič posebnega ne bi bilo, če bi se proglasil za carja ali cesarja. Njegova moč je velika in to, kar reko in sklenejo na dvoru, nekaj velja.

Dunaj je bil sedež centralistične vlade. Avtonomija, ki so jo ulivale posamične dežele, je bila le navidna. Vsa sklepa drželnih zborov je morala odobriti čele centralna vlada, predno je mogel postati zakon. Zato so bili deželni zbori in deželni glavarji popolnoma v rokah vlade.

Belgrad je sedež centralistične vlade. Vidovdanska ustava sicer nekaj govori o neki "samoupravi", toda vsak sklep samoupravnega (deželnega) zbora bo moral odobriti centralni minister. Veliki župan (deželni glavar) pa še kihiniti ne bo smel brez ministrovega dovoljenja, kamoli podpisati na svojo odgovornost izdatke le 2 kron za svojo "samoupravno" pokrajino.

Na Dunaju je bilo vojno ministrstvo in mnogo generalov, ki so imeli važno in vplivno besedo na vodstvo države. V Belgradu je vojno ministrstvo in generali imajo važno in vplivno besedo na vodstvo države.

Na Dunaju je bilo ministrstvo za zunanje zadeve. Kar je to ministrstvo delalo za zaprtimi vrati, tega ni smel svadeti živ krest. Tudi parlament ne.

V Belgradu je ministrstvo za vnanje zadeve. Kar to ministrstvo dela za zaprtimi vrati, tega ni izve živ krest. Tudi parlament ne.

Na Dunaju so imeli finančno ministrstvo, ki je skrbelo, da je bil denar nekaj vreden in da so se davki redno pobirali.

V Belgradu imamo finančno ministrstvo, ki skrbi za denarno vrednost in razmerju 1:4. Tudi davki se redno pobirajo, zlasti v Slovении.

in štempeljne, danes tudi. Prej smo imeli stranke, danes tudi. Prej smo imeli gotico v šolah, danes imamo cirilico itd. Samo nekaj imamo danes, česar prej nismo imeli: "Danes ishajajo v Ljubljani 'Jutranje Novosti'. To je vse. — "Autonomisti!"

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Umri je v bolnišnici, 25. maja naš odlični pristaša tovariš Josa Pestotnik, posestnik iz Šmartnega v Tuhinju. Kmeški upor. V Gostinju v bližini Travnička je bilo gosdno podjetje, o katerem so kmetje trdili, da je podjetje gosd kmetom ugrabilo in da je gosd, njihova last. Ker se za protobe kmetov proti isekavanju gosda niso zmehili niti uradi, niti podjetje, so se kmetje navabili na podjetje, ga do tal oplenili in prgnali vse orožnike, ki so hoteli braniti podjetje. Sedaj bo oblast preiskala, če so kmetje v rasliu lastniki gosda. Malo pozno bo sicer to!

LISTNICA URADNIŠTVA.

Johnstown, Pa. — Naslov priseljeniškega komisarijata je: 443 W. 22 St., New York, N. Y. — Pozdravi!

Opazovalec. — Detajlov, kot ste jih pisali v dopisu, ne moremo preobčiti na tak način. Bilo bi v protislovlju z zakoni. — Pozdravi!

VREDNA POUDEBA.

Prodam 5 tisoč pod ceno moderno posestvo na vogalu v Cleoro, štiri stanovanja hila — lota 25 ev. škroka in 108 ševljev dolga. Za ceno in pojasnila oglasite se pri lastniku na: 2330 So. Winfield Ave., Berwyn, Ill. (Adv.)

ROJAKI POZOR.

Naznaniti želim, da sem se preselil z moje trgovino v 1610 W. 18th St. na novi prostor, kjer imam poleg navadne moje trgovine tudi mehke pijaše. Točna potreba, se pripravom za obisk. IGNATZ SUPANC, 3113 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

POTREBUJEM DELAVCA.

Za delo na farmi, Slovence ali Hrvatve, prednost ima Slovence. Plaša po dogovoru, delo skozi vse leto v zimi in poletu. Z glasi naj se na naslov: Matt Petrich, P. O. Box 669, Oakdale, Pa. (Adv.)

FARMA NA PRODAJ.

Proda se 80 akrov zemlje v drštavi Wisconsin, nekaj od te zemlje je običljene. Proda se po zelo nizki ceni vsled družinskih razmer. Nadalje prodam tudi pet stavbišč (lotov) v bližini Uniontown, Pa. Rojaki, katerega veseli kupiti eno ali drugo naj pride tsebno k meni ali pa naj piše na moje naslov: Jakob Frank, P. O. Box 62, Southview, Pa. (Wash. Co.) (Adv.)

A. P. Lastovka.

Popoldne je nastopil v naravi bojni odmor. Olga, ki je tega od svojega zaročenca napovedane...

"Morda pa se ne upam povedati, da je Vladko tu!" "Ti veš?" "Pravila mi je Nežika. — Zdej me tako gledaš!"

gledu in obviselo na prvi, ki je kazala njeno maunio. Elegantna mlada dama stoji na obali in zre na morisko gladino.

gori in doli, tedaj se je vznemirila. Kako je stala tam, blede in plaha, kakor bi v tem krutem molku...

brabro iti delat, ko bodo še napol otroci, da jih bodo trkali stroji po tovarnah in drugod, ravno tako kot trgajo moše in žene sodane generacije.

razmer, in sicer zato, ker se ču fite prizadete, se pa le ne veselijo preveč, ako so se žene prene hale oglašati v "Prosveti".

Njeno življenje.

Povest — Spisala Zofka Kveder-Demetrovič. Književna knjižnica. — Izdala "Matica slovenska".

Tajša ji je spočetka večkrat pisala. Polna dobrih svetov so bila njena pisma, naj bo dobra z Romanom, ljubezniva; naj mu ne zamere, če se kdaj pregreši...

je pogleda z gore in začela je šivati. Čakala je na svojega prvega otroka in je pripravljala, kar pripravljajo matere že dolge mesece naprej za plav svojega srca.

NAROČNIKI POZOR! Znamenje (Junija 30-23) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo.

Književna Matica Slovenke narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige: Slovensko-angliška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba.

NA KRVAVIH POLJANAH Je ime knjige, katero je spisal Ivan Matičič in v kateri nam živo predstavlja grozote svetovne vojne iz Galicije, z Doberdolske planote, z tirolskega gorstva, od Spacapanov, Sv. Gabrijela pa do Pijave...

VARČLJIVI NAROD VLAGA REDOVITO INVESTIRA RAZUMNO V KASPAR STATE BANK NAJVEČJI JUGOSLOVENSKE BANKE V ZJEDINJENIH DRŽAVAH. 1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice CHICAGO ILLINOIS. KAPITAL IN PREOSTANEK \$1,250,000.00